

Veileder for god skikk og praksis for kontrollutvalgssekretariatene

**Fastsatt av styret i NKRF den 7.9.2018
og oppdatert av styret i NKRF den 10.6.2020**

Innhold

Veileder for god skikk og praksis for kontrollutvalgssekretariatene.....	1
Forord.....	3
1) Innledning.....	3
2) God skikk og praksis for kontrollutvalgssekretariatene	4
3) Kort om kontrollutvalgssekretariat og deres mandat	5
3.1 Lov og forskrift.....	5
3.2 Kompetanse.....	6
4) Kontrollutvalgssekretariatets arbeidsoppgaver	6
4.1 Bestiller-utførermodellen.....	6
4.2 Administrasjon.....	7
4.3 Saksbehandling.....	8
4.4 Utredning.....	10
4.5 Rådgivning	13
4.6 Koordinering.....	14
5) Overordnede anbefalinger	15

Forord

Styret i NKRF vedtok følgende mandat for arbeid med veileder for kontrollutvalgssekretariat:

Veilederen skal bygge på den strategien som ble vedtatt på Norges Kommunerevisorforbunds årsmøte 11. juni 2017

- 1. Veilederen skal gi anbefalinger om god skikk og praksis for kontrollutvalgssekretariatene.*
- 2. Videre må komiteen vurdere krav til reell og formell kompetanse for kontrollutvalgssekretariatene og behov for etterutdanning. Siktemålet for dette arbeidet må være en profesjonalisering av sekretariatsfunksjonen.*
- 3. Veilederen må inneholde retningslinjer for samarbeid mellom kontrollutvalgssekretariat og revisjon, og hvordan et slikt samarbeid kan bidra til å styrke den kommunale egenkontrollen.*

Punkt 1 og 2 ovenfor gjøres av kontrollutvalgskomiteen, mens punkt 3 gjøres av et eget utvalg.

Kontrollutvalgskomiteen ved Kari Louise Hovland (Kontrollutvalgssekretariatet Innlandet), Alexander Etsy Jensen (Temark) og Mona Moengen (ROKUS) med bistand fra Bjørn Bråthen (administrasjonen) har utarbeidet et forslag til veileder.

Det egne utvalget som fikk i oppdrag å utarbeide veilederens retningslinjer for samarbeid mellom kontrollutvalgssekretariat og revisjon har bestått av Mona Moengen, leder (ROKUS), Bjørg Hagen (Innlandet Revisjon IKS), Lars Normann Mikkelsen (Kommunerevisjonen i Oslo) og Pål Ringnes (KUBIS). Rune Tokle (administrasjonen var sekretær i utvalget).

Det er lagt ned et godt stykke arbeid i begge gruppene med god bistand fra NKRFs administrasjon.

Veilederen, bestående av anbefalinger og retningslinjer, ble sendt på høring i mars 2018. Styret sluttbehandlet veilederen på sitt møte 7.9.2018.

Stortinget vedtok 22.6.2018 ny kommunelov. Veilederen er justert iht. den nye kommuneloven og forskriften om kontrollutvalg og revisjon.

I tillegg til denne veilederen, kan du også ha utbytte av å se på:

- Kontrollutvalgsboken¹ KMD 2015
- Tilsyn og revisjon i kommunal sektor, Bråthen, Frydenberg og Rogndokken 2015

1) Innledning

Endringen i kommuneloven i 2004, som medførte at kontrollutvalgene fikk et eget uavhengig sekretariat, førte til et større fokus på en bestiller-utførermodell mellom kontrollutvalget og revisjonen. Bestiller-utførermodellen har siden den tid vært en bærebjelke i den kommunale kontrollordningen. Kontrollutvalget skal være en kompetent bestiller på vegne av kommunestyret og dermed stå for folkevalgt styring og kontroll. Gode revisjonstjenester forutsetter et kompetent bestillerledd. Det har vært en stor utvikling siden ordningen med eget sekretariatet ble innført, med mer profesjonelle og uavhengige sekretariater. Revisjonen er etter lovendringen leverandør som hovedsakelig leverer sine tjenester gjennom kontrollutvalget.

¹ Kontrollutvalgsboken. Om kontrollutvalgets rolle og oppgaver (KMD, 2. utg. desember 2015) [http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Diverse_pdf-er/Kontrollutvalgsboka_-_2__utgaven.pdf]

Det er mange forhold som påvirker rammevilkårene for den kommunale egenkontrollen som ivaretas av kontrollutvalget og revisor. Det er nasjonale rammevilkår gitt gjennom lov og forskrift, men også beslutninger som finner sted i det løpende politiske arbeidet. Det er lokale variasjoner i rammene for kontrollutvalgets og revisjonens arbeid fordi man noen steder har vektlagt dette mer enn andre steder. Ressurstilgangen til kontrollutvalg og revisjon varierer, noe som også kan ha historiske årsaker. Kommunenes og fylkeskommunenes størrelse og kompleksitet må også antas å påvirke dette.

Kommunene og fylkeskommunene har ulik organisering når det gjelder sekretariatsordning og revisjonsordning. Denne organiseringen vil kunne påvirke arbeidsdelingen mellom revisjon og sekretariat, samt kommunens oppfølging av oppgavene. Dette er naturlig da det kommunale selvstyret står sterkt i Norge, og at måter å organisere arbeidet på som passer bra et sted ikke fungerer så bra et annet sted.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har gjennomført en evaluering av kontrollutvalg og kontrollutvalgssekretariat i kommunene². Evalueringen viser at kontrollutvalgslederne mener at kontrollutvalgssekretariatet har god kompetanse og kapasitet, at de vurderer samarbeidet med sekretariatet som godt og at de mener at sekretariatet bistår utvalget på en god måte. Kontrollutvalgslederne er altså gjennomgående fornøyd med eget sekretariat.

Det er stor variasjon mellom sekretariatene når det gjelder hvor mye tid som i gjennomsnitt brukes per kontrollutvalg. Faktorer som har innvirkning på tidsbruken er kontrollutvalgets budsjett, kommunestørrelse, kontrollutvalgets engasjement, kontrollutvalgets kompetanse, innbyggerengasjement (innspill) og forhold ved kommunens administrasjon. Flere av disse faktorene har også sekretariatet innvirkning på, som for eksempel når det gjelder kontrollutvalgets engasjement og kompetanse.

God kommunikasjon og forutsigbar samhandling mellom kontrollutvalg, sekretariat og revisjon er en viktig forutsetning for at kontrollutvalget effektivt kan utøve kontroll og tilsyn. Fokuset fra aktørene i kommunens egenkontroll bør være å spille hverandre gode, og at revisjonen og sekretariatet sammen gjør kontrollutvalget best i stand til å løse sitt oppdrag.

Veilederens formål er bl.a. å klargjøre ansvarsdelingen mellom sekretariat og revisjon, og å gi råd og anbefalinger om arbeidsdeling og samarbeid. Den sier også noe om hva kontrollutvalget og andre kan forvente av sekretariatet. Veilederen går ikke i dybden på alle arbeidsoppgaver og tema, og må ikke oppfattes som uttømmende.

For å forenkle brukes systematisk kommunestyret og kommuner som fellesbetegnelser på henholdsvis kommunestyret og fylkestinget samt kommuner og fylkeskommuner.

2) God skikk og praksis for kontrollutvalgssekretariatene

Revisor skal utføre sitt arbeid i tråd med god kommunal revisjonsskikk (jf. koml. § 24-2, 2. ledd). Det vil si at innholdet i kravet til revisjonen utvikles kontinuerlig i samsvar med det som til enhver tid anses som faglig god yrkesutøvelse. I tillegg til lov- og forskriftskrav om revisjon, vil også nasjonale og internasjonale revisjonsstandarder definere hva som til enhver tid er god kommunal revisjonsskikk.

Evaluering. Kontrollutvalg og kontrollutvalgssekretariat (Deloitte, desember 2014)
https://www.regjeringen.no/contentassets/5ab8be06fec447b3822c6fedecf030ac/evaluering_kontrollutvalg_kontrollutvalgssekretariat_deloitte_des14.pdf

På lik linje med at revisjonens oppgaver skal gjennomføres i tråd med god kommunal revisjonsskikk og i samsvar med etablerte og anerkjente standarder på området, er det et behov for å utdype innholdet i kontrollutvalgssekretariatenes rolle, ansvar og oppgaver, utover det som går fram av lov og forskrift. For kontrollutvalgssekretariatene vil denne veilederen sammen med lov og forskrift utgjøre god skikk og praksis.

Sekretariatenes og revisjonenes leveranser er underlagt løpende folkevalgt kontroll gjennom kontrollutvalget. Som et bidrag til å klargjøre hvordan kontrollutvalgene skal kunne fylle denne rollen, må det klargjøres hvilke forventninger de kan ha til sekretariatet mer konkret enn det som fremgår av kommuneloven og forskrift om kontrollutvalg og revisjon. Et velfungerende sekretariat er et viktig bidrag til at kontrollutvalget skal kunne utføre sin kontrollfunksjon på en god måte.

3) Kort om kontrollutvalgssekretariat og deres mandat

3.1 Lov og forskrift

Kontrollutvalgssekretariatet er støttespiller for kontrollutvalget og er viktig for et godt og effektivt kontrollarbeid i utvalgene. Sekretariatet skal etter koml. § 23-7, 2. ledd påse at de saker som behandles av kontrollutvalget er forsvarlig utredet og at utvalgets vedtak blir iverksatt. Kontrollutvalgssekretariatet er kontrollutvalgets utøvende organ (også i denne veilederen angitt som «kontrollutvalgets administrasjon»), og er bindeleddet mellom kontrollutvalget og andre sentrale aktører som revisjonen, kommunestyret og kommunens administrasjon.

Kommunestyret har ansvar for å sørge for sekretariatsbistand til kommunens kontrollutvalg (jf. koml. § 23-7, 1. ledd). Kontrollutvalgssekretariatet skal være uavhengig av kommunens revisor og administrasjon (jf. koml. § 23-7, 3. ledd). Kommunens administrasjon har innenfor kontrollutvalgets myndighetsområde ikke instruksjons- eller avgjørringsmyndighet over kontrollutvalgssekretariatet. At sekretariatet skal være uavhengig av kommunens revisjon og administrasjon, innebærer at de som utfører sekretariatstjenester ikke kan være ansatt i administrasjonen eller utføre revisjonsoppgaver for den aktuelle kommunen. Videre er det slik at verken leder av kontrollutvalget eller dets medlemmer kan utøve sekretariatsoppgaver. Ansatte i sekretariatet er utelukket fra valg til organer nevnt i koml. § 7-2 (jf. koml. § 7-3, første ledd bokstav g)). Bestemmelsen skal forstås slik at ansatte i sekretariatet er utelukket fra valg til disse organer i alle de kommunene/fylkeskommunene som inngår i sekretariatets oppdragsportefølje.

Bortsett fra dette kan sekretariatvirksomhetene være organisert på ulike måter. For eksempel:

- Ansatt sekretær som er direkte underlagt kontrollutvalget
- Interkommunalt selskap (IKS)
- Kommunalt oppgavefelleskap etter koml. kap. 19
- Kjøp fra andre som ikke utfører revisjonstjenester for kommunen
- Samvirkeforetak
- Aksjeselskap

Interkommunalt samarbeid er mest utbredt. Foran nevnte evaluering viser at en overvekt av sekretariatene (55 prosent) har en slik samarbeidsform, og disse leverer tjenester til hele 81 prosent av kontrollutvalgene.

Kontrollutvalget er pålagt oppgaver gjennom kommunelovens bestemmelser. Sekretariatet gjennomfører oppgaver på vegne av kontrollutvalget. I tillegg skal sekretariatet sørge for at kommunelovens bestemmelser knyttet til møter og saksbehandling følges. Det kan også foreligge

selskapsavtale eller vedtekter som spesifiserer hvilke oppgaver kontrollutvalgssekretariatet skal utføre. Utover dette er det kontrollutvalget selv som definerer hva sekretariatet skal gjøre.

3.2 Kompetanse

Av Kontrollutvalgsboken går det frem at det er viktig at utvalgets medlemmer og sekretariatet holder seg oppdatert om saker som er relevante for kontrollutvalget. Det står videre at det viktig «at sekretariatet besitter kompetanse om blant annet regnskap, revisjon og offentlig forvaltning» (side 22). Kontrollutvalgsboken trekker også frem at sekretariatet bør ha tilstrekkelig kapasitet til saksforberedelser, utredning og oppfølging av sakene, og være tilgjengelig for å drøfte saker mellom møter (side 22).

Kommuneloven stiller ikke direkte krav til sekretariatets kompetanse, men sier i merknaden til koml. § 23-7, 1. ledd: «Det følger av bestemmelsen at sekretariatet skal ha kapasitet og kompetanse som oppfyller kontrollutvalgets behov for utrednings- og sakforberedelseskapasitet».

NKRF anbefaler at det ved nye ansettelser settes krav om høyere utdanning, fortrinnsvis på masternivå, men kravet til utdanning bør sees i sammenheng med relevant erfaring fra offentlig virksomhet. Videre er det viktig at sekretariatet har kjennskap til og forståelse for politiske og administrative prosesser.

4) Kontrollutvalgssekretariatets arbeidsoppgaver

Arbeidsoppgavene deles inn i fem kategorier: Administrasjon, saksbehandling, utredning, rådgivning og koordinering. Vi vil i det følgende gå nærmere inn på de fem kategoriene.

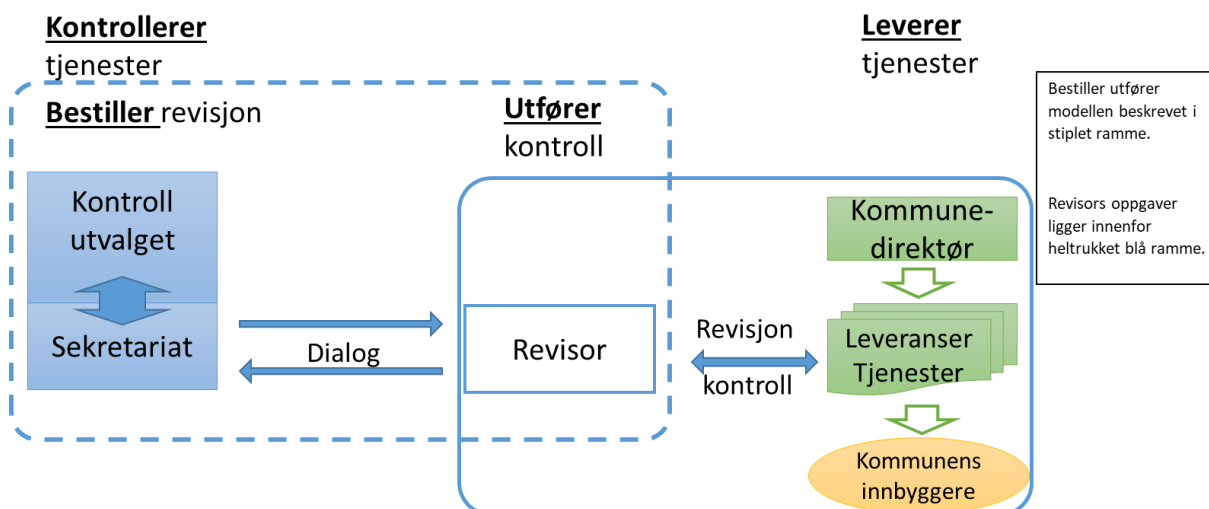
Det er viktig at sekretariatene er bevisste på at det er de som har ansvaret for at sakene er forsvarlig utredet, men at de har mulighet til å innhente bistand og bruke dokumenter fra revisjonen. Her er kriterier som kompetanse, kapasitet og uavhengighet viktige å vurdere. Sekretariatet må til enhver tid vurdere sin egen habilitet.

4.1 Bestiller-utførermodellen

Kontrollutvalgene jobber etter en bestiller-utførermodell der kontrollutvalget har bestillerrollen og revisjonen har utførerrollen.

Sekretariatet er kontrollutvalgets administrasjon og bistår utvalget i å utføre bestillerrollen. Utvalget bestiller forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og eventuelt andre undersøkelser, mens regnskapsrevisjon er et løpende oppdrag. Revisjonen rapporterer resultatet av sitt arbeid til kontrollutvalget, som igjen rapporterer til kommunestyret.

Enkelte arbeidsoppgaver hører naturlig hjemme i bestillerleddet, mens andre hører hjemme i utførerleddet. For noen oppgaver er det behov for en avklaring av hvem som skal gjøre dem.

Figuren illustrerer bestiller-utførermodellen i stiplede ramme og revisors oppgaver i heltrukket ramme.

4.2 Administrasjon

Arkivering og journalføring av kontrollutvalgets saker, møteprotokoller og korrespondanse. Av Kontrollutvalgsboken (side 22-23) går det frem at sekretariatet skal opprette et eget arkiv eller en egen arkivdel for kontrollutvalget som tilfredsstillende kravene i arkivloven med forskrifter. Ansvar for dette arkivet kan ikke legges til kommunedirektøren siden sekretariatsfunksjonen ikke ligger under kommunedirektørens myndighetsområde. Sekretariatet skal skrive protokoll fra møtene og sende ut melding om vedtak.

Utarbeide budsjett og følge opp utvalgets regnskap – Kontrollutvalget skal utarbeide forslag til budsjett for kontrollarbeidet i kommunen. I praksis er det sekretariatet som utarbeider dette budsjettforslaget, som blir lagt frem til behandling for kontrollutvalget med sekretariatets forslag til vedtak. I budsjettet må kontrollutvalgets egne kostnader og kostnader knyttet til revisjonsaktiviteter og sekretariat synliggjøres. Videre er det viktig at det i budsjettet tas høyde for at det kan oppstå uforutsette situasjoner, slik som for eksempel henvendelser fra innbyggere, mediasaker og mistanke om misligheter, som må følges opp. Sekretariatet har også en rolle og et ansvar for å kontrollere at kontrollutvalgets aktivitet/bestillinger er innenfor vedtatt budsjett.

Utarbeide kontrollutvalgets årsplan og årsrapport - For å målrette kontrollutvalgets arbeid bør sekretariatet bistå utvalget med å utarbeide en virksomhetsplan eller årsplan. Planen bør angi hovedmål for kontrollutvalgets arbeid, og inneholde en strategi for hvordan utvalget vil arbeide for å nå målene sine. Den kan også inneholde en oversikt over de områder og kontrolloppgaver som skal prioriteres. Virksomhetsplanen for kontrollutvalget vil, sammen med eventuelt reglement, møtekalender og budsjett, utgjøre viktige styringsdokumenter for utvalget. På bakgrunn av årsplan lages det en årsrapport til kommunestyret.

I tillegg til ovennevnte saker, ivaretar sekretariatet oppgaver som praktisk tilrettelegging av møter. Dette består for eksempel i å bestille møterom, produsere og sende ut innkallinger til møter, skrive protokoll og sørge for bestillinger i etterkant. Sekretariatet skal også påse at saker fra kontrollutvalget kommer til kommunestyret for behandling. Oppfølging av vedtak er en sentral del av sekretariatets arbeidsoppgaver, herunder vedtak i tilknytning til gjennomførte revisjoner m.m.

Administrasjon

- Kalle inn
- Bestille møterom
- Skrive protokoll
- Arkivansvar, herunder å vurdere forholdet til offentleglova
- Oppdatere nettsider
- Økonomioppfølging
- Følge opp kontrollutvalgets vedtak
- Påse at kontrollutvalgets saker kommer til behandling i kommunestyret

4.3 Saksbehandling

Kontrollutvalgssekretariatet skal påse at de saker som behandles av kontrollutvalget er forsvarlig utredet, og at utvalgets vedtak blir iverksatt. Kontrollutvalget har ansvaret for selve saksbehandlingen i møtet. Enkelte saker innebærer behandling av leveranser fra revisjonen, og sekretariatet vil bygge på dette i saksfremlegget. I slike saker kan ikke sekretariatet overprøve revisjonens rapporter, men skal se til at leveransen er i henhold til bestillingen og at saken er tilstrekkelig opplyst.

Sekretariatet forbereder også en rekke saker der underlaget kommer fra andre enn revisjonen (kommunedirektøren, Fylkesmannen, sekretariatet selv). Kommunestyret kan pålegge kontrollutvalget å utrede konkrete saker, og slike saker skal dermed settes opp til behandling. Nedenfor beskrives saker som kommer fra revisjonen.

Forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og andre bestillinger. Saksfremlegg etter gjennomførte forvaltningsrevisjoner, eierskapskontroller og andre bestillinger til revisjonen utarbeides på grunnlag av bestillingen og rapporten fra revisjonen. Når det er bestilt og levert dokumenter om forvaltningsrevisjon (foranalyse, prosjektplan, forvaltningsrevisjonsrapport, utredning m.m.) fra revisjonen, er det kontrollutvalgssekretariatets ansvar å gjennomgå det leverte produktet og påse at det blir gjenstand for en forsvarlig saksutredning. Saksfremlegget sammen med rapporten skal gi et forsvarlig grunnlag for at kontrollutvalget skal kunne fatte sitt vedtak. I denne saksforberedelsen bør sekretariatet gjøre oppmerksom på forhold som vurderes som viktig at kontrollutvalget er oppmerksomme på. Et eksempel på en slik vurdering er om produktet svarer på bestillingen som ble gitt. I enkelte tilfeller kan det stilles spørsmål til eller være innvendinger til rapporten. I slike tilfeller vil det være naturlig at sekretariatet har dialog med revisjonen før saken legges frem i kontrollutvalgets møte. Etter at kontrollutvalget har behandlet saken, skal den ofte videre til kommunestyret. Det er sekretariatets oppgave å sørge for videre fremdrift og oppfølging.

Regnskapsrevisjon. Saker som omhandler regnskapsrevisjon er faste årlige saker som følger regnskapets årshjul. Kontrollutvalget skal avgi en uttalelse om kommunens årsregnskap etter at revisjonsberetningen er avlagt. Uttalelsen utarbeides på grunnlag av kommunens årsregnskap og -beretning, revisors beretning og eventuelt andre kilder. Kontrollutvalget står fritt til å uttale seg om det som det finner hensiktsmessig, men kan ikke overprøve presiseringer, forbehold og konklusjoner

i revisors beretning. Det er vanlig at sekretariatet utarbeider et forslag til uttalelse. En slik uttalelse kan gjerne inneholde kontrollutvalgets vurderinger knyttet til kommunedirektørens redegjørelse om blant annet betryggende kontroll [her vil det skje endringer når koml. kap. 25 trer i kraft, jf. § 25-2] og om kommunen har nådd egne vedtatte mål og handlingsregler. NKRF har utarbeidet en mal³ for kontrollutvalgets uttalelse.

Det er ikke uvanlig at arbeidet med regnskapsrevisjon leder til andre saker enn revisjonsberetninger. Dette kan være forhold rundt kommunens internkontroll og andre forhold som avdekkes i forbindelse med regnskapsrevisjonen. Her kan kontrollutvalget ha en aktiv rolle, og velge å ta opp slike saker til behandling.

Revisor skal hvert år foreta en forenklet etterlevelsesk kontroll med økonomiforvaltningen. NKRF anbefaler at revisors risiko- og vesentlighetsvurderinger legges frem for behandling i forbindelse med revisors orientering om overordnet revisjonsstrategi. Fristen for rapportering til kontrollutvalget er 30. juni.

Henvendelser - Kontrollutvalget kan motta henvendelser og innspill fra politikere, innbyggere i kommunen, organisasjoner og andre. Det er opp til kontrollutvalget selv å beslutte hvordan slike henvendelser skal behandles. Når det gjelder henvendelser fra andre aktører, bør det enkelte kontrollutvalg ha rutiner for hvordan disse skal håndteres. I noen kontrollutvalg legger sekretariatet frem saker på alle henvendelser, mens i andre foretar sekretariatet en vurdering sammen med leder av kontrollutvalget om dette er en sak for utvalget eller ikke. I enkelte tilfeller ser man at henvendelsene er klagesaker eller varslingsaker. Disse bør besvares med en anbefaling om riktig instans. Det er også kontrollutvalg som får alle henvendelser presentert som en eventuelt-sak, og dermed avgjør i fellesskap om dette er en sak utvalget ønsker å gå videre med. NKRF anbefaler at henvendelser legges frem for kontrollutvalget og at det er utvalget som treffer avgjørelsen om og eventuelt hvordan henvendelsen skal behandles.

Kontrollutvalgets påseansvar overfor revisor – Kontrollutvalget har et påseansvar overfor revisjonen. Dette ivaretas i all hovedsak av sekretariatet. NKRF har utarbeidet veiledere⁴ for dette [henvisningene må ev. oppdateres]. I dette påseansvaret ligger blant annet at kontrollutvalget skal bli forelagt oppdragsansvarlig revisors uavhengighetserklæring samt at man skal påse at god kommunal revisjonsskikk følges. Dette påseansvaret utføres noe ulikt, men det bør legges frem som en årlig sak for behandling i kontrollutvalget, eventuelt rapporteres i kontrollutvalgets årsrapport.

Sekretariatet har, som tidligere nevnt, ansvaret for å påse at saker som legges frem for kontrollutvalget, er forsvarlig utredet. For saker som kommer fra revisjonen, vil sekretariatets oppgave i hovedsak være å sikre at produktet er i samsvar med kontrollutvalgets bestilling. Dette innebærer ikke at sekretariatet skal vurdere metodevalg, prosjekt design, datainnhenting, lovanvendelse og vurderinger som fremkommer i revisors rapporter. Dette må revisor selv bære ansvaret for gjennom de kvalitetssystemer som skal ivareta dette. Dersom det er åpenbare mangler ved produktene som revisor leverer, må likevel sekretariatet si fra om dette, før saken legges fram for kontrollutvalget.

³ Informasjon 2018/1 fra kontrollutvalgskomiteen
[https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Info_fra_NKRFs_organer/KU-kom/2018/KU-info1-2018_KUs_uttalelse_om_arsregnskapet.pdf]

⁴ Veileder vedrørende kontrollutvalgets påse-ansvar overfor regnskapsrevisor (NKRF, oktober 2010)
[http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_-_KUs_paseansvar_regnrev.pdf]
Veileder vedrørende kontrollutvalgets påse-ansvar for forvaltningsrevisjon (NKRF, september 2011)
[http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_-_KUs_paseansvar_forv_rev.pdf]

Kontrollutvalget bør be om en orientering fra revisjonen om hvordan de har etablert intern kvalitetskontroll etter ISQC 1 (Internasjonale standarder for kvalitetskontroll). I tillegg vil det være naturlig at kontrollutvalget ber om å bli informert om den eksterne kvalitetskontrollen av revisjonen.

4.4 Utredning

Kontrollutvalget kan bestille utredninger fra revisjonen, sekretariatet eller andre. Noen utredningsoppgaver er kontrollutvalget pålagt å utføre (f.eks. utredning av revisjonsordning og valg av revisor), mens andre må bestilles av kontrollutvalget i den enkelte kommune. Man kan ikke utelukke at det finnes undersøkelser som befinner seg i en «gråson», og som det ikke er åpenbart å definere som revisjon eller ikke. I slike tilfeller er det viktig med en dialog mellom sekretariat og revisjon, og at vurderingen om undersøkelsen er å betrakte som revisjon eller ikke, blir dokumentert, jf. også det som er sagt under *Andre utredninger* nedenfor.

Utredning i forbindelse med særlige oppgaver for kontrollutvalget

Bestemmelser om «Valg av revisjonsordning» og «Valg av revisor» går frem av koml. § 24-1. Kommunestyret avgjør selv om kommunen skal ansette egen revisor, delta i interkommunalt samarbeid om revisjon eller inngå avtale med annen revisor. Vedtak om dette treffes etter innstilling fra kontrollutvalget. Det samme gjelder for kommunestyrets valg av sekretariat, jf. koml. § 23-7, 6. ledd.

Når kommunen skal vurdere revisjonsordningen, er det som regel nødvendig å behandle saken i to omganger. Først skal det treffes en prinsippavgjørelse om revisjonsordning og deretter skal det eventuelt foretas valg av revisor. I begge behandlingene er det kontrollutvalget som innstiller til kommunestyret, og saken blir utredet og forberedt av kontrollutvalgets sekretariat. Hvis det er truffet en prinsippavgjørelse om konkurranseutsetting av revisjonen, vil det være kontrollutvalgets oppgave å sørge for å legge revisjonstjenesten ut på anbud. I praksis forestår sekretariatet denne oppgaven som kontrollutvalgets administrasjon. I dette arbeidet kan sekretariatet ved behov trekke inn kompetanse på økonomi, innkjøp og juridiske spørsmål foruten revisjonskompetanse. Kontrollutvalget skal vedta prinsippene for konkurransen, vurdere anbudene, og legge frem innstilling for kommunestyret.

Ved kommunesammenslåing kan fellesnemnda få fullmakt til å velge revisor. Inndelingslova angir prosedyre for valget og slår entydig fast at kontrollutvalgene i de sammenslående kommunene skal

avgi hver sin innstilling. Kontrollutvalgene har anledning til å innstille på videreføring av revisjonsordning dersom kommunene som skal slå seg sammen, har samme revisor. Dersom kommunene som slår seg sammen har ulik ordning, må dette legges frem som nevnt over i to omganger. Der fellesnemnda har fått fullmakt til å velge løsning, må nemnda forholde seg til innstillingene og foreta det valget den mener er best.

Fellesnemnda kan også ved kommunesammenslåing få fullmakt til å videreføre sekretariatsordning for kontrollutvalget i den nye kommunen hvis kommunene som slår seg sammen har samme sekretariat. Dersom det skal velges ny sekretariatsordning, skal kontrollutvalgene avgi innstilling. I slike tilfeller anbefales det at det benyttes et settesekretariat til å forberede saken for kontrollutvalgene.

Hvis det skulle skje at saksbehandlingen ikke følger lov og forskrift i spørsmålet om revisjons- og sekretariatsordning, må det påpekes av sekretariatet, og kontrollutvalget bør få saken til behandling.

Risiko- og vesentlighetsvurdering og plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering - Kontrollutvalget er tillagt ansvaret for å utarbeide risiko- og vesentlighetsvurdering for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, og sekretariatet må bistå kontrollutvalget i dette. Vurderingen skal fremskaffe relevant informasjon om kommunens virksomhetsområder og eierinteresser basert på risiko og vesentlighet. Hensikten er at kontrollutvalget skal ha mulighet til å prioritere arbeidet for til slutt å ende opp med en vel begrunnet plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll. Dersom spørsmålet om hvem som skal utføre risiko- og vesentlighetsvurdering ikke er fastlagt av kommunestyret eller i oppdragsavtaler eller lignende, står kontrollutvalget fritt til å bestemme hvem som skal utføre den.

Det er opp til det enkelte kontrollutvalg å organisere arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurdering og finne gode løsninger som utnytter kontrollutvalgets ressurser på best mulig måte. Uansett hvordan arbeidet organiseres lokalt, er det viktig med god dialog mellom revisjonen og sekretariatet om utarbeidelse av risiko- og vesentlighetsvurdering. Begge parter har behov for å bygge kunnskap om kommunen og dens risikoområder. Dersom kontrollutvalget bestiller vurderingene av revisjonen, er det viktig at det utformes en god bestilling.

Planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll – Med bakgrunn i risiko- og vesentlighetsvurderingen skal det utarbeides planer for gjennomføring av forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Planarbeidet er oppgaver som bør utføres av sekretariatet. Dette er også i tråd med en uttalelse fra KMD⁵, hvor departementet uttaler at det vil være naturlig at kontrollutvalgets sekretariat utarbeider forslag til den plan som kontrollutvalget forelegger kommunestyret til vedtak. Departementet avviser ikke at revisjonen kan medvirke eller gi bistand ved utarbeidelsen av forslaget til en slik plan, hvis det ikke medfører at revisjonen blir inhabil eller påvirker revisjonens uavhengighet. Dette må vurderes konkret i det enkelte tilfelle.

I lys av dette er det naturlig at det enkelte kontrollutvalg selv finner gode løsninger vedrørende sekretariatet og revisors roller i det operative arbeidet med å utarbeide forslagene, og som samtidig ivaretar gjeldende krav til vurdering av habilitet.

⁵ Uttalelse fra KMD 18.6.2007

[https://regjeringen.no/globalassets/upload/krd/vedlegg/komm/kommunejuss/h_02_09/06_1463.pdf]

Både sekretariat og revisjon har viktig kompetanse av betydning for planene for gjennomføring av forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll og vil begge ha nytte av vedlikehold og oppbygging av kompetanse som planarbeidet kan medføre. Hvis kontrollutvalgets sekretariat utarbeider utkast til planene for gjennomføring av forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, bør sekretariatet sikre tilstrekkelig dialog med revisjonen om innholdet i planene. Hvis det er revisjonen som utarbeider utkast til sakene, er det på samme måte nødvendig med god dialog med sekretariatet som har ansvaret for at sakene blir forsvarlig utredet.

Andre utredninger - Sekretariatet kan utover dette innhente faktaopplysninger, gjøre forundersøkelser og undersøkelser på bestilling fra kontrollutvalget. Det går for øvrig en klar avgrensning mot revisjon, som sekretariatet ikke kan utføre.

I dette dokumentet defineres revisjon som innhenting av informasjon og en vurdering av denne informasjonen mot et sett av kriterier iht. internasjonale revisjonsstandarder og RSK 001. Dette er ikke til hinder for at sekretariatet innhenter tilgjengelig informasjon om ulike områder/forhold i kommunen eller fylkeskommunen og systematiserer dette for kontrollutvalget. Denne type kartlegging anses ikke som revisjon.

Som en naturlig del av saksforberedelsene av et saksforhold til kontrollutvalget innhenter sekretariatet faktaopplysninger. I noen tilfeller innkalles også kommunedirektøren for å holde en orientering om temaet, som en del av forberedelsen til saken.

Det er ikke alltid åpenbart hvilket kontrollverktøy som er mest hensiktsmessig å bruke om et tema kontrollutvalget ønsker å se nærmere på. Det vil i slike tilfeller være tilrådelig å gjennomføre en forundersøkelse før kontrollutvalget beslutter å sette i verk ett konkret kontrolltiltak. En slik forundersøkelse kan for eksempel bestå av innhenting av faktaopplysninger, gjennomgang av utvalgte dokumenter eller en kombinasjon av disse metodene. Forundersøkelser kan utarbeides av både sekretariat og revisjon.

4.5 Rådgivning

Sekretariatet skal være rådgiver for kontrollutvalget. Denne rollen utøves både som diskusjonspartner for leder når dagsorden fastlegges og ved å veilede utvalget i møter. Sekretariatet er den fremste til å veilede utvalget i saksbehandling og prosess, en spisskompetanse sekretariatene skal ha. Det er også viktig å gi råd og veilede i valg av kontrolltiltak som nevnt over.

Ved utskiftninger i kontrollutvalget etter kommunevalg utgjør sekretariatet en del av kontinuiteten i kontrollarbeidet. Sekretariatene har også typisk et regionalt nedslagsfelt med ansvar for flere kommuner, og besitter innsikt i hvordan kontrollarbeidet utføres i sammenlignbare kommuner.

Rådgivningsfunksjonen er naturligvis ikke avgrenset til kontrollutvalgets sekretariat alene, det er også viktig at revisjonen bidrar med sin spisskompetanse, og gir revisjonsfaglige råd.

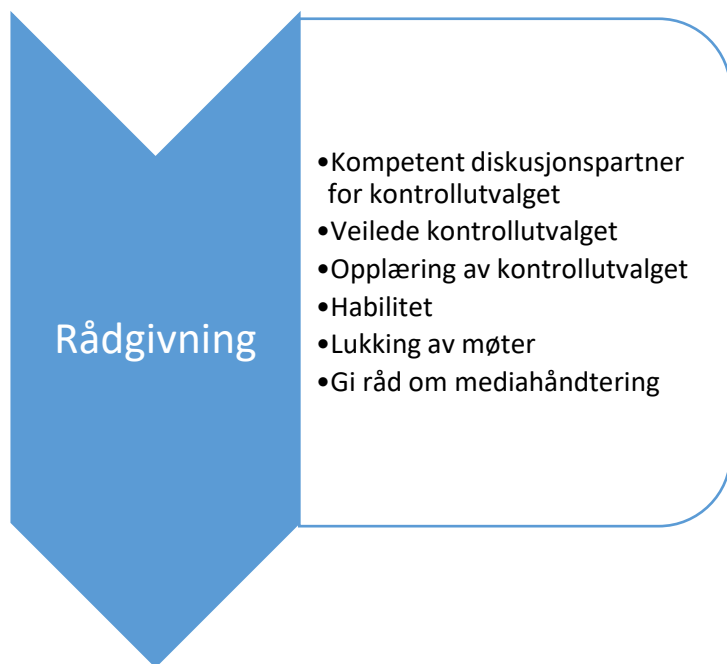
Møteoffentlighet - Når kontrollutvalget behandler en sak som inneholder opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt, skal møtet lukkes. Dette gjelder også hvis en arbeidstagers tjenstlige forhold diskuteres. Videre kan man vedta å lukke møtet hvis hensynet til personvern krever lukking og/eller hvis hensynet til tungtveiende offentlige interesser tilsier at møtet lukkes. Sekretariatet har en viktig rådgiverrolle i den forbindelse og skal, sammen med kontrollutvalgsleder, i forkant av møtet vurdere om det er saker på sakslisten hvor det er behov for å lukke møtet. Leder kan da forberedes og ta dette opp med utvalget. Det er utvalget selv som vedtar lukking av møtet. Sekretariatet har et ansvar for at kontrollutvalgets medlemmer blir gjort tilstrekkelig kjent med regelverket knyttet til taushetsplikt, slik at dette hensynet ivaretas både i møtet og når det refereres fra møtet i etterkant. Det kan for eksempel være behov for rådgivning om hva man har anledning til å referere fra et lukket møte.

Habilitet - Ettersom kontrollutvalget har som hovedoppgave å føre kontroll med forvaltningen, er det spesielt viktig at kontrollutvalget selv oppfattes som et uavhengig utvalg. Hvis et kontrollutvalgsmedlem kan tenkes å være inhabil ved behandlingen av en sak, skal dette meldes på forhånd, slik at sekretariatet får anledning til å forberede habilitetsvurderingen og eventuelt kalle inn vararepresentant.

Mediehåndtering - Sekretariatet har også en viktig rådgiverrolle for kontrollutvalget når det kommer til kontakt med media. Kontrollutvalgets saker kan ofte føre til oppslag og interesse i media. Det er viktig at utvalget er forberedt på at det kan komme forespørsler fra media og at det kan være ønskelig at utvalget uttaler seg. Kontrollutvalget bør ha en dialog om hvordan utvalget ønsker å kommunisere eksternt og hvordan utvalget skal forholde seg til forespørsler fra media. Dette kan også nedfelles i kontrollutvalgets reglement. Sekretariatet skal behandle forespørsler om innsyn og legge til rette for dialog med kontrollutvalget ved behov.

Opplæring - Alle kontrollutvalg bør få tilbud om opplæring i starten av valgperioden. Det er sekretariatet som skal sørge for dette, en oppgave det er naturlig å samarbeide med revisjonen om. Det kan også være aktuelt å undersøke om sekretariatet kan gjennomføre kurs, seminar eller opplæring som er relevant for kontrollutvalgsmedlemmene enten i egen regi eller i samarbeid med revisjonen eller andre aktører.

Opplæringsaktiviteter kan bidra positivt til kontrollutvalgenes engasjement og vil være et bidrag til å øke kompetansen i utvalgene.

4.6 Koordinering

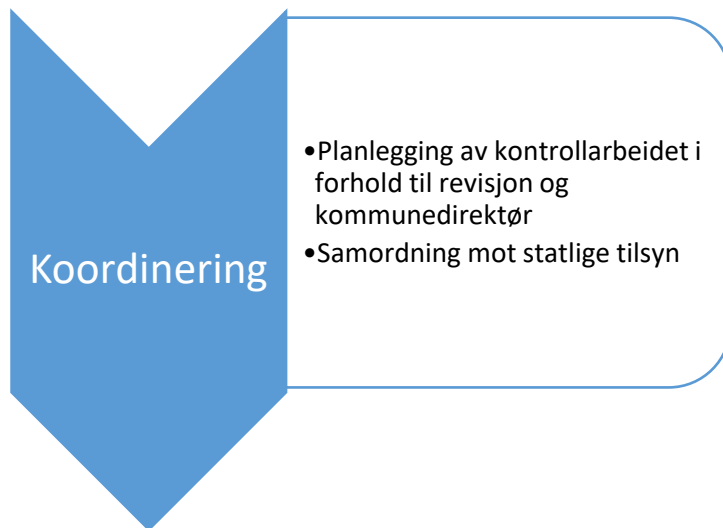
Sekretariatet har en sentral rolle når det gjelder planlegging og samordning av kontrollarbeidet. Dette handler dels om å koordinere all aktivitet rundt møtene i kontrollutvalget, i god dialog med utvalgsleder. Det er ofte flere aktører med på møtene som kommunedirektør eller andre fra administrasjonen, ordfører, revisjonen eller andre. Sekretariatet bidrar til å koordinere tidskjema med sakliste og legger til rette for en god dialog med aktørene.

Det er viktig å koordinere kontrollutvalgets eget kontrollarbeid med statlige etaters tilsynsarbeid for å unngå dobbeltarbeid, og for å unngå for stor belastning på de enkelte kommunale etatene eller enhetene. To undersøkelser rett etter hverandre på samme område kan være dårlig ressursbruk. Fylkesmannen har etter kommuneloven § 30-6 en lovfestet rett og plikt til å samordne de statlige tilsyn med kommuner og fylkeskommuner. Lovbestemmelsen innebærer samtidig en plikt for øvrige statlige tilsynsmyndigheter til å delta i samordningen. Samordningen skal bidra til at statens tilsyn med kommunene samlet sett er oversiktlige, enhetlige og forutsigbare. Dobbelttilsyn og at tilsyn på én sektor gir utilsiktede konsekvenser på andre sektorer, skal unngås. Fylkesmannen har også et embetsoppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet som forventer styrking av samordning og koordinering av statlig tilsynsvirksomhet og kommunenes egenkontroll, jf. koml. § 30-7.

Med dette som utgangspunkt, kan kontrollutvalget ta initiativ til en dialog med fylkesmannen om koordinering av forvaltningsrevisjoner og tilsyn. Det er etablert en nasjonal tilsynskalender fra 1.1.2020. Kalenderen skal gi både kommunene og statlige tilsynsmyndigheter oversikt over planlagte og gjennomførte tilsyn. Kalenderen involverer kommunen ved at kommunedirektøren kan komme med innspill på tidspunkt for planlagte tilsyn og det samlede omfanget. Utviklingsarbeidet har også lagt til rette for at kalenderen har oversikt over planlagte og gjennomførte forvaltningsrevisjoner i kommunene. Tilsynskalenderen er derfor et verktøy for planlegging, samordning, dokumentasjon (tilsynsrapporter). Den kan fungere som informasjonsbank for de statlige tilsynene med kommunesektoren. Tilsynskalenderen er et frivillig verktøy for kontrollutvalgssekretariatet. Det er dermed opptil det enkelte kontrollutvalg å legge sine planer i den nasjonale tilsynskalenderen eller dele informasjonen på en annen måte. Det samme gjelder gjennomførte forvaltningsrevisjoner og

rapporter fra disse. Det arbeides for tiden også med en veileder for koordineringen av den kommunale egenkontrollen og statlig tilsyn.

NKRF anbefaler at sekretariatene fortløpende legger inn planer for og rapporter fra forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll i den nasjonale tilsynskalenderen.

5) Overordnede anbefalinger

Det er særlig tre områder hvor det har vært behov for å avklare arbeids- og rolledelingen mellom sekretariat og revisjon. Det gjaldt saksutredning, risiko- og vesentlighetsvurdering og planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Saksutredning er sekretariatets ansvar. Når det gjelder risiko- og vesentlighetsvurdering, må man finne gode løsninger lokalt basert på de prinsipper som framkommer i dette dokumentet. Ressurs- og kompetansesituasjonen lokalt er her av vesentlig betydning. Når det gjelder plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll mener NKRF at sekretariatet bør utføre dette.

Vi vil imidlertid understreke at uansett oppgave- og rollefordeling, er det meget viktig – og en forutsetning for vellykket resultat – at sekretariat og revisjon samarbeider og har god dialog i forbindelse med utførelsen av de enkelte oppgavene.

En oppsummering av mulige arbeidsoppgaver for sekretariatet:

